

Szakkönyvtárosok tanulmányútja a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban

Korunk megnövekedett ismeretanyagának közvetítése csak hatékonyabb módszerekkel, a képzés tartalmi és formai tényezőinek korszerűsítésével oldható meg. Ennek érdekében az OMKDK Könyvtárosképző Szaktanfolyam hallgatói részére rendszeresen szervez szakmai bemutatókat, gyakorlatokat, személyes élményeken keresztül is ható hazai, külföldi tapasztalatcsere látogatásokat.

Az 1972. szeptember 14-18. között megrendezett tanulmányuton a könyvtáros-hallgatók 24 fős csoportja vett részt és szerzett értékes tapasztalatokat a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban. A sokoldalú szakmai és kulturális program legfontosabb állomásaként elsőnek a bratislavai Slovenská Technická Knižnica-t /Szlovák Műszaki Könyvtár/ keresték fel.

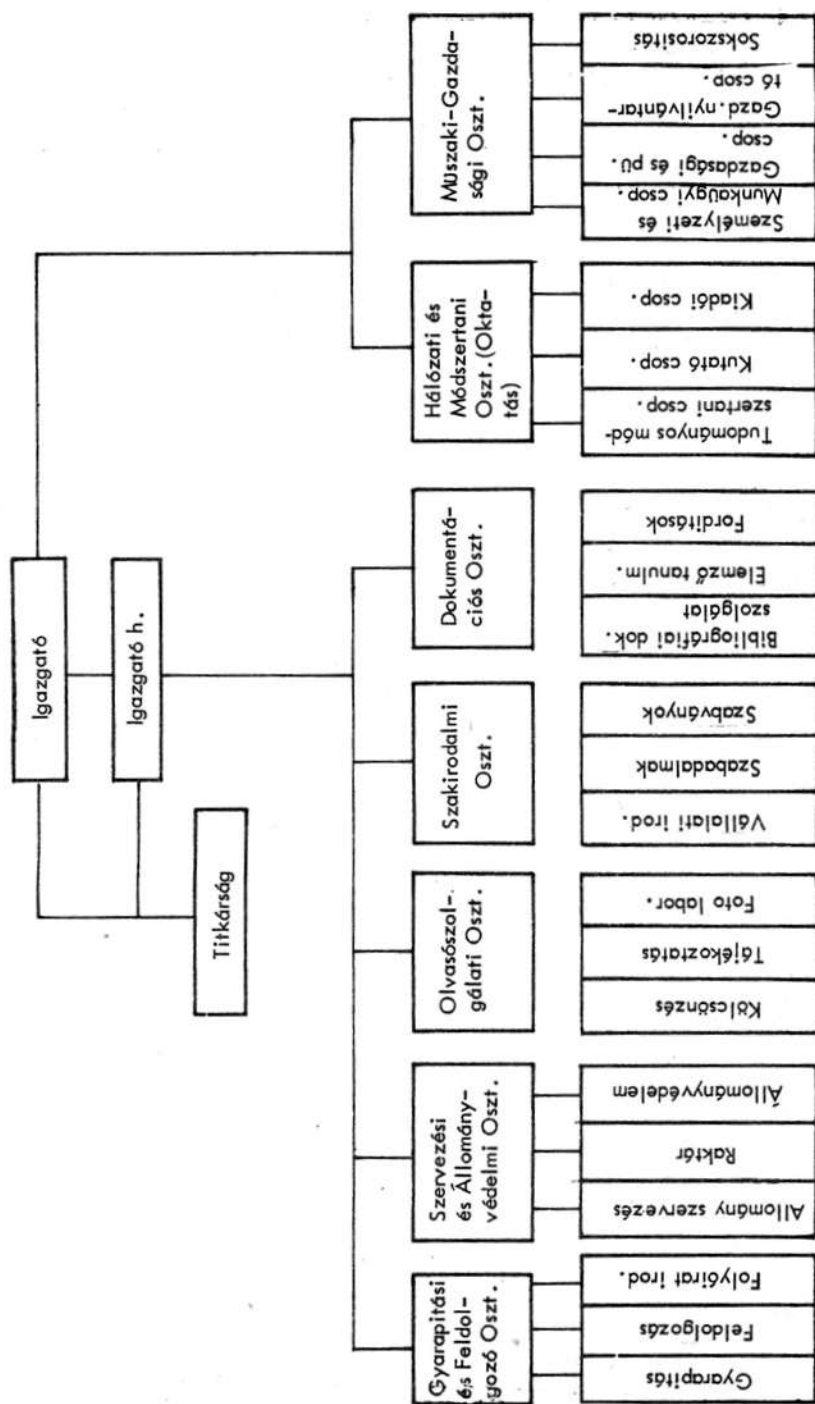
A Gottwaldo nám| 2.sz.a. elhelyezkedő impozáns könyvtáráépület első látásra kedvező benyomást keltett; a szívélyes fogadtatás, dr. SZABÓ osztályvezető magyar nyelvű előadása pedig élénk érdeklődést váltott ki a hallgatók körében. A baráti légkörben lefolyt találkozón alkalom nyílt arra is, hogy kötetlen beszélgetés formájában ismerjék meg az intézet fejlődéstörténetét, tevékenységét és jövő terveit.

A könyvtár 1938-ban létesült, mint a Kassai Szlovák Műszaki Főiskola Központi Könyvtára. A történeti fejlődés során kapta a Szlovák Műszaki Könyvtár elnevezést és egyre kiterjedtebb feladatokat. Napjainkban már a szlovák műszaki-tudományos szaktájékoztató központi szervének funkciót tölti be.

A Szlovák Műszaki Könyvtár sokoldalú tevékenységét az ábrán szemléltetett szervezeti keretek között végzi, 170 munkatárssal.

A könyvtár gyűjtőköre kiterjed a műszaki szakirodalom egész területére. Állományának egyharmadát képezik a természettudományi, valamint a társadalomtudományi és könyvtártudományi tárgykörű dokumentumok. A cseh-szlovák anyagot teljes egészében, a külföldi szakirodalmat csak megfelelő válogatással szerzeményezi, a tőkés országok szakirodalmával, a tudományos könyvtárakkal és más szlovák műszaki könyvtárakkal kooperálva fejlesztik állományukat.

1967 óta a könyvek száma megduplázódott /400 000 kötet; a külföldi szabadalmak száma 800 000-re emelkedett. A könyvtárba 2775 folyóirat jár és évente kb. 2800-zal nő a - főként hazai és szovjet eredetű - szabványok száma. Gyűjti és rendszerezett formában tárolja továbbá a vállalati irodalmat és a szakfordításokat; állománya

I.sz. ábra
A Szlovák Muszaki Könyvtár szervezeti felépítése

ily módon 1972-ben eléri az 1 617 000 könyvtári egységet.

Ezt a hatalmas mennyiségű anyagot szakkatalógusok és betűrendes katalógusok ölelik fel. Emellett vannak speciális rendszerező katalógusok is, melyek egy-egy szakágazatnak az egész világon fellelhető irodalmáról tájékoztatnak. Ilyen például a folyóiratcikkek-katalógus 2 millió cédulával; a külföldi szabadalmak katalógusa 380 000 tétellel; a külföldi könyvek központi katalógusa /KC/; a külföldi szabványok katalógusa, melynek anyaga a Szabványügyi Hivatalban található; a külföldi cégek 40 000 címet tartalmazó katalógusa azokról a vállalatokról, melyek rendszeresen megküldik prospektusaikat. Nyilvántartásuk van továbbá a könyvtári és dokumentációs szakirodalomról - köztük a Könyvtártudományi és Módszertani Központ /KMK/; a berlini Zentralinstitut für Information und Dokumentation /ZIID/; a moszkvai Állami Könyvtár stb. anyagával.

Kiadói tevékenysége erőteljesen megnövekedett az utóbbi években. A szerkesztő bizottság véleményezése alapján évenként kb. 50 publikációt bocsátanak közre mintegy 2500 oldal terjedelemben. Ezek között szerepelnek szakbibliográfiák, ajánló bibliográfiák, módszertani kiadványok, egy-egy speciális témakört átfogó monográfiák, az új beszerzések jegyzéke stb.

A Műszaki Könyvtár vezetési szemléletének egyik pozitívuma, hogy a jövő terveit a minél szorosabb kooperáció jegyében alakítja ki. 1973-ban - a három legnagyobb bratislavai /egyetemi, orvosi, közgazdasági/ könyvtárral együttműködésben - egy 67 szak szerint csoportosított katalógus elkészítését tervezi, mely alkalmas lesz a négy könyvtár összesített állományadatainak gépi uton történő feldolgozására. Ugyancsak jövőre tervezik kiadványaiknak - fejlettebb nyomda-technikai eljárással történő - közös kiadását. Az intézet kiemelkedő feladatai közé sorolható továbbá a Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztató Központ /UVTEI/ komplex módszertani kutatási tervének megvalósításában való aktív közreműködés.

Bizonyos munkamegosztás érvényesül a dokumentációs feldolgozó munka terén is: különböző szakintézmények, kutatóintézetek hozzáértő szakemberei referálják, osztályozzák a folyóiratcikkeket és végzik a szakfordításokat.

Ami az intézet nemzetközi kapcsolatait illeti: a külföldi társintézmények közül az alábbiakkal tart fenn szorosabb kapcsolatot: A Library of Congress, Washington; Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ, Budapest; Technische Hogeschool, Eindhoven; Universitätsbibliothek, Berlin; Technische Hochschule, Karlsruhe; Bodleian Library, Oxford.

Érdemes még megemlékezni két aprónak tűnő, de igen hasznos új-szerű szolgáltatásról.

Az egyik az un. Automatik Information, mely minden könyvtáros figyelmét felkeltette. A gépi tájékoztató a könyvolvasó falára van felszerelve, akárcsak egy telefonkészülék. Egyik oldalán 4 gombbal van ellátva, s egy-egy gombnyomásra - a berendezéshez tartozó fülhall-

gátón keresztül - négy osztály tevékenységéről kaphat gyors és pontos felvilágosítást az érdeklődő. A szellemes kis készülék nagy segítséget jelent mind az olvasók, mind a könyvtári dolgozók számára.

A másik - most bevezetésre kerülő újdonság - a Telinform. A zsebben hordható színes műanyag telefonhírközlő segítségével az intézet egész területén állandó kapcsolat tartható fenn - a megfelelő hívószámmal ellátott - munkatársakkal. Nincs tehát felesleges keresgélés abban az esetben, ha valaki munkaszobájától távol van. Híváskor a készülék jelzéseket ad le és a keresett fél fülhallgatón keresztül értesülhet fontos üzenetekről. A telefonhírközlő ez idő szerinti egyetlen fogyatékosága, hogy visszaszólni nem lehet rajta.

A tanulmányut következő állomása: Brno volt. Csehszlovákia második nagyvárosában a Klement Gottwald Első Brnoi Gépgyár /Brnénská Strojirna Zavody Klementa Gottwalda/ műszaki könyvtárát keresték fel a hallgatók.

Feltűnő rend, pormentes szabadpolcok, izléses berendezés fogadta a csoportot - a térfogata miatt rögtön "mini" könyvtárnak elnevezett - a valóságban azonban Brno egyik legnagyobb műszaki könyvtárában.

A spontán felvetődött kérdésekre a gyár könyvtárosai elsőként a helyhiány okozta széttagoltság problémáiról beszéltek, mely - sajnálatos módon - kizárja a helybenolvasás lehetőségét. A központilag szerzeményezett és nyilvántartott állomány egy része az egyes osztályon létesített összesen 50 letéti könyvtárban van elhelyezve, a többi külső raktárakban tárolják. A szabványok és szabadalmak külön osztály kezelésében állnak az olvasók rendelkezésére.

A gyár profilja /gőzturbinák, kazánok, kazántelegek stb. előállítás/ meghatározza a könyvtár gyűjtőkörét is. 19 000 könyv, 202-féle folyóiratcím /ebből 120 hazai, 20 tőkés, a többi szocialista/ képezik a könyvtár állományának zömét, kisebb számban vállalati irodalom, köztük fejlesztési tanulmányok, javaslatok, tervek stb.

A könyv- és folyóiratcikkek állományt ETO szakkatalógus és szerzői betűrendes katalógus tárja fel, a vállalati irodalmat cég szerint és témák szerint csoportosítva tartják nyilván.

A dokumentációs osztállyal kooperálva mind a hazai, mind a referálásra kerülő angol, orosz és német nyelvű szakirodalomról, ETO szakjelzettel ellátott tájékoztató kiadványt bocsátanak közre; megjelentetik továbbá az irodalomkutatások jegyzékét, a könyvek, szakfolyóiratok és vállalati irodalom gyarapodási jegyzékét. Az új beszerzésekkel kapcsolatos tájékoztatás egyszerűbb és gyorsabb módjaként időnként igénybeveszik e célra a hangos bemondót.

A tanulmányut eseménydus napja volt a 750 000 m² területen megrendezett Brnoi XVI. Nemzetközi Gépipari Vásár megtekintése.

A vásár színvonalát, s egyben a technikai fejlettséget már belépéskor hiven reprezentálta az "A" pavilon monumentális rotundája,

melynek felső térségében körbenfutó "integrációs gyűrű" színes ábrái tematikus rendben szemléltették a KGST tagállamok fontosabb együttműködési területeit /automatizálás, kohászat, híradástechnika, energetika, textilipar stb./. Ujszerű a rotunda megoldásában a tér-kvadrofónia elvének alkalmazása, mely a hangnak dinamikus térbeli mozgásán alapszik, és "szférikus" hanghatást kelt.

A vásár 12 szakcsoportban kiállított tárgyai közül a hallgatók főként a könyvtári és tájékoztatói szakterületen is felhasználható reprográfiai berendezések és gépek iránt érdeklődtek. Ezeket a hallgatók működés közben is tanulmányozhatták és képet alkothattak azok felhasználási lehetőségeiről, kezeléséről. Csak néhányat említve a látottak közül: cinkoxid papírral dolgozó elektrosztatikus gyorsmaszó- és nagyító készülékek; gépi lyukkártyatechnikai berendezések: rendezőgépek, válogatógépek; a lyukkártyák, lyukszalagok, mágnesszalagok stb. tárolására szolgáló eszközök; különböző típusú lyukszalag-írógépek; a mikromásolási technikában: mikrofilm- és mikrolap olvasó és visszanagyító gépek, rajzfényképező készülékek, mikrofilm előhívó gépek, mikrofilm- és mikrofilmlap felvevőgépek; a könyvkötészetben használatos vágó- és fűzőgépek; film- és diavetítő berendezések stb.

Hosszu lenne a továbbiakban a vásáron látott modern gépi berendezések és eszközök tömegét - akárcsak felsorolásszerűen is leírni. Akiket a reprográfiai berendezések közelebbről érdekelnek: a vásárról hozott prospektusanyag betekintésre rendelkezésre áll az OMKDK Prospektustárában. /Cím: Budapest, VIII., Reviczky u.6. III.em.307. Tel. 136-239. Felvilágosítás kedden és csütörtökön 10-12 óra között./

Bártfai Imréné

HIR

A National Lending Library gazdag tapasztalatait felhasználva PARSONS érdekes elemzést végzett annak megállapítására, hogy az eredeti anyag megőrzésénél gazdaságos-e a könyvtári állomány tárolása mikrofilm formában. Részletes adatai kimutatják, hogy a raktári térnyeréssel és az így mutakozó megtakarítással szemben a forgalmazási költségek nagyobbak. Tanulmányában rendszerezi a különböző mikroformákat, azok előállítását és forgalmazását.

/NLL Review, 2.k. 2.sz. 1972. p.39,44.; 45-55./